

دوماهنامه علمی- پژوهشی

د، ۹، ش ۵ (پیاپی ۴۷)، آذر و دی ۱۳۹۷، صص ۱۱۹-۱۴۵

بررسی مقایسه‌ای میزان درک و تولید جمله‌های مجهول در کودکان یک‌زبانۀ فارسی‌زبان با کودکان دوزبانۀ آذری - فارسی‌زبان

نسرین رضانی^۱، آریتا عباسی^{۲*}

۱. کارشناس ارشد رشته زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.

۲. استادیار گروه زبان‌شناسی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.

پذیرش: ۹۶/۸/۸

دریافت: ۹۶/۴/۱۶

چکیده

این پژوهش زبان‌شناختی درصدد آن است تا توانایی میزان درک و تولید جمله‌های مجهول در کودکان یک‌زبانۀ فارسی‌زبان را با این توانایی در کودکان دوزبانۀ آذری - فارسی‌زبان مورد مقایسه و بررسی قرار دهد. دستور نقش و ارجاع به‌عنوان یکی از نظریه‌های ارتباطی - شناختی، چارچوب نظری مورد استفاده در این پژوهش است که بر پایه آن می‌توان دو نوع مجهول، شامل مجهول اصلی و مجهول غیر-شخصی، را در زبان فارسی شناسایی کرد. در این پژوهش، ۱۸ کودک یک‌زبانۀ فارسی‌زبان ۵ تا ۷ ساله از نظر درک و تولید جمله‌های مجهول اصلی و غیرشخصی با ۱۸ کودک دوزبانۀ آذری - فارسی‌زبان ۵ تا ۷ ساله مقایسه شده‌اند. این کودکان به‌طور تصادفی از مدارس شهرستان‌های تهران و سراب انتخاب شدند. ارزیابی میزان درک و تولید ساخت مجهول به‌کمک آزمون‌های تصویری انجام شد و داده‌های آزمون‌ها توسط نرم‌افزار اس. پی. اس. اس نسخه ۱۹ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. متغیر مستقل در این پژوهش چندزبانگی و سن، و متغیر وابسته، میزان درک و تولید جمله‌های مجهول است. نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که چندزبانگی و سن تأثیر معناداری بر روی درک و تولید جمله‌های مجهول اصلی و غیرشخصی ندارند.

واژه‌های کلیدی: مجهول، دستور نقش و ارجاع، کودکان یک‌زبانۀ فارسی‌زبان، کودکان دوزبانۀ آذری - فارسی‌زبان.

۱. مقدمه

کودک در مراحل رشد زبانی خود به‌ترتیب از صداها، آواها، تک‌کلمه، گفتار تلگرافی، جمله‌های کوتاه و جمله‌های پیچیده استفاده می‌کند. طی مراحل یادگیری زبان، کودک قوانین دستور زبان خود را مانند روش‌های جمع بستن اسم، ساختن زمان‌های مختلف فعل، منفی کردن جمله‌ها، پرسشی کردن آن‌ها و در نهایت، ساختن جمله‌های مجهول، شرطی و مرکب می‌آموزد.

کودکان تا حدود ۵ سالگی جمله مجهول را به‌درستی درک نمی‌کنند. تولید جمله‌های مجهول در اواخر دوره پیش‌دبستانی شروع می‌شود و در حدود ۷ تا ۸ سالگی، جمله‌های مجهول به‌طور کامل درک و تولید می‌شوند (Owens, 2001). کودکان دوزبانه‌ای که دو زبان را با هم می‌آموزند، تمامی این مراحل را در مورد هر دو زبان تجربه می‌کنند؛ اما آیا سرعت طی مراحل رشد زبانی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه یکسان است؟

این پژوهش به بررسی توانایی درک و تولید جمله‌های مجهول در دوزبانه‌های آذری - فارسی‌زبان و مقایسه آن با یک‌زبانه‌های فارسی‌زبان می‌پردازد. در واقع، هدف ما این است که ببینیم با توجه به آنکه کاربرد ساخت مجهول در فارسی نوشتاری بیش از فارسی گفتاری است و همچنین با توجه به اینکه ساخت مجهول در زبان ترکی با زبان فارسی کاملاً متفاوت است، آیا کودکان دوزبانه‌ای که با زبان مادری خود رشد یافته و وارد مدرسه شده‌اند، قادر به درک و تولید ساخت مجهول در زبان فارسی هستند یا تفاوت مهمی با یک‌زبانه‌ها دارند. متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش شامل چندزبانگی سن هستند. چارچوب نظری پژوهش حاضر، با توجه به داده‌های پژوهش و با توجه به نظر والی رضایی (۱۳۸۹) مبنی بر وجود دو نوع ساخت مجهول اصلی و غیرشخصی در زبان فارسی، دستور نقش و ارجاع انتخاب شد.

پژوهش حاضر در ۶ بخش تنظیم شده است که به‌ترتیب به مقدمه، پیشینه پژوهش، معرفی دستور نقش و ارجاع، بررسی درک و تولید ساخت مجهول در کودکان دوزبانه آذری - فارسی‌زبان و کودکان یک‌زبانه فارسی‌زبان، تجزیه و تحلیل داده‌ها و در پایان به نتیجه‌گیری و بیان یافته‌ها اختصاص خواهد یافت.

۲. پیشینه پژوهش

پژوهش‌های بسیاری در خارج از کشور، تولید و درک جمله‌های مجهول را در کودکان، با استفاده از تصویر، نمایش عروسکی و فیلم مورد آزمون قرار داده‌اند. این پژوهش‌ها سنین مختلفی را برای ظهور ساخت مجهول در گفتار کودکان گزارش کرده‌اند و دلایل مختلفی را برای یادگیری دیرنگام جمله‌های مجهول در مقایسه با جمله‌های معلوم برشمرده‌اند؛ اما متأسفانه تعداد این‌گونه پژوهش‌ها در داخل کشور بسیار کم و انگشت‌شمار است. در این بخش، این پژوهش‌ها به‌طور خلاصه معرفی می‌شوند.

رحیمی (۱۳۹۰) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به این نتیجه رسیده است که ساختار مجهول از حدود ۳۰ تا ۳۶ ماهگی در گفتار کودکان فارسی‌زبان مشخص می‌شود. آفاقی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود با استفاده از تصاویر سریالی، درک جمله‌های مجهول را در کودکان طبیعی ۳ تا ۸ سال با کودکان ناشنوای ۸ ساله مقایسه کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که بین توانایی درک جمله‌های مجهول و سن و رتبه دانش‌آموزان و تحصیلات پدر و مادر رابطه معناداری وجود دارد؛ اما بین توانایی درک جمله‌های مجهول و جنسیت رابطه معناداری وجود ندارد. قائمی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود ۱۰ کودک کاشت‌حلقون را با ۱۰ کودک طبیعی هم‌سن از نظر درک جمله‌های مجهول دویه‌دو مقایسه کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که کودکان کم‌شنوا تأخیر بسیاری در میزان درک و تولید جمله‌های مجهول دارند. نوربخش (۱۳۸۱) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود فراگیری زبان اول کودک فارسی‌زبان خود را بین سنین ۳۶ تا ۵۰ ماهگی در دو حوزه ساخت‌واژه و نحو مورد بررسی قرار داده است. او در این پژوهش درک ساخت مجهول را در کودک خود در سن ۴۹ ماهگی با استفاده از بازی با اسباب‌بازی‌ها و پرسش و پاسخ مورد آزمون قرار داده است و به این نتیجه رسیده که در ۴۹ ماهگی کودک او قادر به درک جمله‌های مجهول ساده است؛ اما توانایی درک جمله‌های پیچیده مجهول را که در آن‌ها جای کنشگر و کنش‌پذیر تعویض‌شدنی است، هنوز به‌دست نیاورده است.

پژوهش‌های انجام‌شده در سایر زبان‌ها از روش‌های بیشتر و متنوع‌تری برای سنجش توانایی تولید و درک جمله‌های مجهول استفاده کرده‌اند؛ از جمله استفاده از بازی عروسکی و عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی، بازی با کارت‌ها، نمایش فیلم و غیره. همچنین در این پژوهش‌ها عوامل متفاوت‌تری مورد آزمون قرار گرفته‌اند؛ از جمله افعال ناآشنا، افعال خلاقانه، عوامل

معنایی دخیل در یادگیری جمله‌های مجهول، در معرض جمله مجهول قرار گرفتن، اختلال زبانی و غیره. هاتسون^۱ و پاورز^۲ (1974) در مقاله خود توانایی درک جمله‌های مجهول را در کودکان بررسی کرده‌اند. آن‌ها در این تحقیق به این نتیجه رسیده‌اند که تعویض‌پذیری تأثیر کمی روی درک جمله‌های معلوم دارد؛ اما تأثیر آن روی درک جمله‌های مجهول بسیار زیاد است. همچنین دانش‌آموزان دبستانی موفق‌تر از پیش‌دبستانی‌ها بودند و جنسیت، تأثیری بر درک جمله‌های معلوم و مجهول نداشت. پینکر^۳ و همکاران (1987) در مقاله خود اشاره می‌کنند که بیشتر افعال انگلیسی شکل مجهول دارند؛ اما تعدادی از افعال نیز در این زبان وجود دارند که امکان مجهول کردن آن‌ها وجود ندارد و کودکان می‌توانند به راحتی میان این افعال فرق بگذارند. کرین^۴ و همکاران (1987، به نقل از Wilson, 2001:16) در مقاله خود نشان داده‌اند کودکان انگلیسی-زبان نه تنها قادر به درک جمله‌های مجهول هستند؛ بلکه می‌توانند جمله‌های مجهول را تولید کنند. تحقیق کرین نشان داد که کودکان در ۴۰ ماهگی توانایی درک جمله‌های مجهول را دارند. دیموت^۵ و همکاران (2010) در مقاله خود توانایی تولید و درک مجهول و تعمیم دادن ساخت مجهول به فعل‌های ناآشنا را بررسی کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که کودکان سه‌ساله سوتو^۱ی توانایی تولید و درک جمله‌های مجهول و تعمیم فعل معلوم به فعل مجهول و فعل مجهول به فعل معلوم را دارند. هرش^۶ و وکسلر^۷ (2004) در پژوهشی با استفاده از شواهد تجربی نشان دادند که دانش نحوی مربوط به ساخت مجهول (شامل فعل‌های مجهول کنشی و روان‌شناختی) دیرتر از ساخت معلوم توسط کودکان انگلیسی‌زبان فرا گرفته می‌شود و این ربطی به نوع فعل ندارد. دابروسکا^۸ و استریت^۹ (2005) در مقاله خود به مطالعه توانایی افراد در تفسیر جمله‌های مجهول پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که درک جمله‌های مجهول به مهارت‌های فرازبانی نیز ربط دارد که امکان دارد این مهارت‌ها به وسیله فراگیری قواعد زبان دوم در فرد ایجاد شود. لئونارد^{۱۰} و همکاران (2006) در مقاله خود به این نتیجه رسیده‌اند که کودکان دارای اختلال زبانی، مشکلات دستوری فاحشی، مخصوصاً در تولید و درک جمله‌های مجهول دارند. ویلسون (2011) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به این نتیجه رسیده است که هیچ ارتباطی بین درک کودکان و طبقه معنایی فعل جمله مجهول وجود ندارد. تاچر^{۱۱} و همکاران (2008) در مقاله خود چنین نتیجه‌گیری کرده‌اند که کودکان قواعد انتزاعی نحوی مورد

نیاز برای ساختار مجهول را قبل از پنج‌سالگی کسب می‌کنند و ظهور اولیه ساخت مجهول در گفتار کودکان ۳ و ۴ ساله به افعال کنشی محدود نیست. دیتمار^{۱۲} و همکاران (2011) نیز در مقاله خود به این نتیجه رسیده‌اند که کودکان ۲ ساله آلمانی مانند کودکان ۲ ساله انگلیسی افعال آشنای معلوم را بهتر درک می‌کنند و کودکان ساختار مجهول را بعد از ساختار معلوم می‌آموزند. مسنجر^{۱۳} و همکاران (2012) در تحقیق خود چنین نتیجه‌گیری کردند که در مورد کودکان، تأخیر در کسب ساخت مجهول وجود ندارد؛ بلکه ضعف آن‌ها در مورد جمله‌های مجهول مربوط به شناخت ناقص آن‌ها از طبقات معنایی فعل است.

با بررسی تحقیقات انجام‌شده مشخص شد که تاکنون تحقیقی در مورد درک و تولید ساخت مجهول در کودکان دوزبانه آذری - فارسی‌زبان انجام نشده است و با توجه به وجود تعداد زیاد این افراد در ایران و نیز اهمیت توجه به متغیر دوزبانی در برنامه‌ریزی‌های زبانی، پرداختن به تأثیرات دوزبانی بر ساخت مجهول در زبان فارسی ضروری است.

۳. دستور نقش و ارجاع و ساخت مجهول

دستور نقش و ارجاع اولین بار از سوی فولی^{۱۴} و ون ولین^{۱۵} (1984, 1980) به‌دنیای زبان‌شناسی عرضه شد و بعدها گونه‌های تکامل‌یافته آن، که از سوی ون ولین (1993)، ون ولین و لاپولا^{۱۶} (1997) و ون ولین (2005) معرفی شد، توجه زبان‌شناسان را به خود معطوف ساخت. دستور نقش و ارجاع در زمره رویکردهای نقش‌گرا قرار می‌گیرد که در آن‌ها مطالعه زبان تنها با در نظر گرفتن نقش آن در نظام ارتباطات انسانی امکان‌پذیر است (Foley & Van Valin, 1984: 7).

در این نظریه، دو نوع نقش معنایی معرفی شده است. نوع اول، نقش‌های معنایی‌ای هستند که فیلمور^{۱۸} (1968) به‌عنوان کنشگر، کنش‌پذیر، کنش‌رو، ابزار و تجربه‌گر معرفی کرده است و نوع دوم نقش‌های معنایی تعمیم‌یافته^{۱۹} هستند که شامل دو نقش اثرگذار^{۲۰} و اثرپذیر^{۲۱} هستند و نخستین بار ون ولین و فولی (1980) آن‌ها را معرفی کردند (Van Valin, 1996: 289) به گفته ون ولین و لاپولا (1997)، مجهول در دستور نقش و ارجاع دارای دو مرحله مستقل از هم است:

۱. تغییر مونت (موضوع نحوی ترجیحی): در این مرحله، اثرپذیر در جایگاه مونت قرار می‌گیرد، درحالی‌که در جمله‌های معلوم، اثرگذار در جایگاه مؤنت قرار دارد.

۲. تغییر موضوع: اثرگذار حذف می‌شود یا به‌عنوان یک عنصر حاشیه‌ای ظاهر می‌شود. تاکنون انواع مختلفی برای ساخت‌های مجهول در زبان فارسی برشمرده شده‌اند^{۲۲} که عبارت‌اند از: مجهول اصلی، مجهول غیرشخصی، مجهول واژگانی. اکثر زبان‌شناسان و دستورنویسان؛ از جمله باطنی (۱۳۴۸)، ناتل خانلری (۱۳۶۴)، وحیدیان کامیار (۱۳۷۱)، طیب (۲۰۰۱) و پاکروان (۱۳۸۱) ساختار «اسم مفعول + شدن» را به‌عنوان ساخت مجهول قبول دارند. این نوع ساخت مجهول به‌عنوان مجهول اصلی (Keenan, 1985) شناخته شده است (رضایی، ۱۳۸۹: ۲۶). نمونه‌ای از این ساخت در مثال ۱. ب آمده است.

۱. الف) رستم سهراب را کشت.

ب) سهراب کشته شد.

در مثال ۱. الف، اثرگذار «رستم» در جایگاه موضوع نحوی ترجیحی قرار دارد درحالی‌که در جمله ۱. ب، این جایگاه به اثرپذیر «سهراب» اختصاص یافته است. بنابراین، مرحله اول شکل‌گیری ساخت مجهول در دستور نقش و ارجاع در مورد این مثال اتفاق افتاده است همان‌طور که در مثال ۱. ب مشاهده می‌شود، اثرگذار «رستم» حذف شده است. بنابراین، تغییر موضوع نیز در این مثال دیده می‌شود و می‌توان گفت که مثال ۱. ب بر اساس دستور نقش و ارجاع، دارای ساخت مجهول است.

نوع دیگری از ساخت مجهول که برخی از زبان‌شناسان و دستورنویسان؛ از جمله باطنی (۱۳۴۸)، وحیدیان کامیار (۱۳۷۱)، نوبهار (۱۳۷۲) و جباری (۱۳۸۲) آن‌را مجهول قلمداد می‌کنند و با استفاده از فعل سوم شخص جمع بدون ذکر فاعل ساخته و مجهول غیرشخصی (کینان، ۱۹۸۵) نامیده می‌شود (رضایی، ۱۳۸۹: ۲۷)؛ مانند:

۲. سهراب را کشتند.

در این مثال، اثرپذیر به‌عنوان موضوع نحوی ترجیحی ظاهر نشده و فعل با آن تطابق پیدا نکرده است. بنابراین، مرحله اول ساخت مجهول صورت نگرفته است؛ اما مرحله دوم که حذف اثرگذار است در این مثال اتفاق افتاده است. با توجه به اینکه دو مرحله شکل‌گیری ساخت

مجهول از هم مستقل هستند (رضایی، ۱۳۸۹: ۲۷). این ساخت را نیز می‌توان مجهول در نظر گرفت.

دستورنویسان و زبان‌شناسانی نظیر باطنی (۱۳۴۸)، نوبهار (۱۳۷۲) و طیب (۲۰۰۱) ساخت ۳. ب را نیز مجهول می‌دانند (رضایی، ۱۳۸۹: ۲۸).

۳. الف) علی حسن را گول زد.

ب) حسن گول خورد.

در جمله ب صورت ظاهری فعل تغییر یافته است و به همین دلیل این ساخت‌ها را مجهول واژگانی می‌نامند. در این جمله، هر دو مرحله ساخت مجهول در دستور نقش و ارجاع صورت گرفته است؛ اما عنصر فعلی نیز در این جمله‌ها تغییر یافته است و بنابر نظر ون‌ولین و لاپولا (1997: 391) هر نوع تغییر در ساخت منطقی فعل که به تغییر نوع عمل منجر شود، ماهیتاً پدیده‌ای واژگانی است. تفاوت عمده‌ای که این ساخت با ساخت مجهول دارد در این است که مجهول‌سازی پدیده‌ای نحوی است و در حوزه نحو قرار دارد، در حالی که ساخت مجهول واژگانی در حوزه ساخت‌واژه اشتقاقی قرار دارد. بنابراین، مجهول واژگانی را بر مبنای دستور نقش و ارجاع نمی‌توان نوعی مجهول دانست.

۴. بررسی درک و تولید ساخت مجهول در کودکان دوزبانه آذری -

فارسی‌زبان و کودکان یک‌زبانه فارسی‌زبان

شرکت‌کنندگان درآزمون، ۳۶ کودک شامل ۱۸ کودک یک‌زبانه فارسی‌زبان ۵ تا ۷ ساله (۹ دختر و ۹ پسر) و ۱۸ کودک دوزبانه آذری - فارسی‌زبان ۵ تا ۷ ساله (۹ دختر و ۹ پسر) بودند. در این پژوهش، به تعریف هامرز^{۲۳} و بلانک^{۲۴} (2000:6)، به نقل از فیاضی و همکاران، (۱۳۹۶: ۲۳۳) «دوزبانگی حالت روان‌شناختی فردی است که به‌پیش‌از یک کد زبانی به‌عنوان وسیله ارتباط اجتماعی دسترسی دارد». به این ترتیب، متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش شامل چندزبانگی، سن هستند.

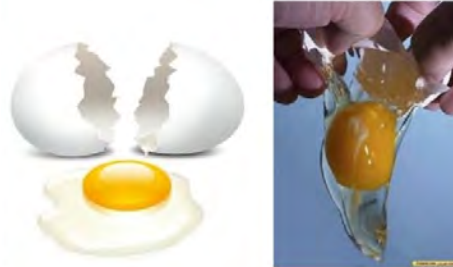
برای انجام آزمون، ۱۶ فعل زبان فارسی مانند: «خورد، نوشید، برید، کاشت، شکست، شست، کشت، پخت، نوشت، دوخت، کشید، بافت، ساخت، کند، چید، دزدید» انتخاب شدند و

تصویر جمله‌های ساخته‌شده با این فعل‌ها در ۱۶ کارت کشیده شد. آزمون‌ها در چهار بخش طراحی شدند که سه آزمون اول برگرفته از پژوهش دیموت و همکاران (2000) است. هر کودک به صورت جداگانه در محیطی ساکت و آرام مورد آزمون قرار گرفت و در تمام طول آزمون از ضبط صدا استفاده شد. در آزمون اول، درک مجهول اصلی در کودک سنجیده شد به این صورت که از ۴ تصویر دوتایی که برای این نوع مجهول طراحی شده بود، استفاده شد. شیوه طراحی این تصاویر به این شکل بوده است که در هر تصویر دوتایی، یک تصویر انجام گرفتن عمل از سوی کنشگری را به نمایش می‌گذارد و تصویر دیگر بر اتمام عمل، بدون به تصویر کشیدن کنشگر، دلالت دارد. تصاویر یکی یکی به کودک نشان داده شد و جمله مجهولی مانند «سیب خورده شد» (شکل ۱) برای کودک خوانده شد و از او خواسته شد تصویر درست را نشان دهد. پاسخ‌ها به صورت «درست» و «نادرست» یادداشت شد و به هر کودک نمره‌ای بین ۰ تا ۴ داده شد.

شکل ۱: نمونه تصاویر مربوط به آزمون اول (آزمون درک مجهول اصلی)
Figure 1: The sample pictures of the first test (comprehension of main passive sentences)

برای آزمون درک مجهول غیرشخصی نیز ۴ تصویر دوتایی که برای این نوع مجهول طراحی شده بود، استفاده شد. در این آزمون نیز همانند آزمون اول تصاویر یکی یکی به کودک نشان داده شد و جمله مجهولی مانند «تخم‌مرغ را شکستند» برای کودک خوانده شد و از او خواسته شد تصویر درست را نشان دهد. پاسخ‌ها به صورت «درست» و «نادرست» یادداشت شد. در این آزمون نیز کودکان نمره‌های بین ۰ تا ۴ گرفتند.

شکل ۲: نمونه تصاویر مربوط به آزمون دوم (آزمون درک مجهول غیرشخصی)

Figure 2: The sample pictures of the second test (comprehension of non-personal passive sentences)

۸ فعل باقی مانده برای آزمون تولید استفاده شد. در این آزمون نیز از ۸ تصویر دوتایی استفاده شد. در این آزمون، تصاویر مجهول یکی یکی به کودک نشان داده شد و پرسشی به صورت «چه اتفاقی برای کنش پذیر افتاده است» پرسیده شد. در این آزمون، اگر کودک جمله مجهول اصلی و یا غیرشخصی تولید می کرد، به او امتیاز داده می شد. نمره کودک برای هر نوع مجهول بین ۰ تا ۸ بود.

شکل ۳: نمونه تصاویر مربوط به آزمون سوم

Figure 3: The sample pictures of the third test

آزمون چهارم که نوعی آزمون تولیدی دیگر است، به صورت یک بازی برگزار شد به این

صورت که تصاویر دوتایی مورد استفاده در آزمون‌های قبلی به کودک نشان داده می‌شد و آزمون-گیرنده برای اولین تصویر جمله مجهول اصلی تولید می‌کرد و از کودک خواسته می‌شد همین‌کار را برای تصویر بعدی انجام دهد. این کار تا اتمام ۸ تصویر اول ادامه می‌یافت. برای ۸ تصویر باقی-مانده همین‌کار انجام گرفت با این تفاوت که آزمون‌گیرنده مجهول غیرشخصی تولید می‌کرد. در تمامی مراحل، پاسخ‌های کودکان ثبت شد. این آزمون برگرفته از پژوهش منتهی^{۲۰} (2013) است.

۵. تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این بخش، نمرات به دست آمده از آزمون‌های انجام شده مورد بررسی قرار خواهند گرفت. گفتنی است که در تجزیه و تحلیل داده‌ها و ارائه جدول‌ها و نمودارها از نرم‌افزار اس پی‌اس اس نسخه ۱۹ استفاده شده است.^{۲۶}

۵-۱. بررسی متغیر چندزبانگی

در این بخش، درک و تولید جمله‌های مجهول اصلی و غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه با کودکان دوزبانه مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۵-۱-۱. مقایسه درک جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه با دوزبانه

در جدول ۱، میانگین، میانه، واریانس، و انحراف معیار نمرات درک جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه آمده است.

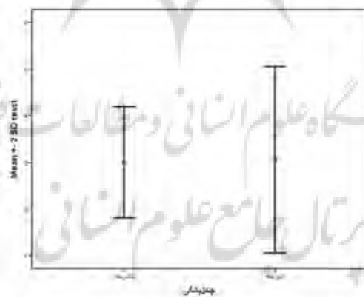
جدول ۱: مقایسه میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه

Table 1: Comparing mean, mode, variance and std deviation in monolingual and bilingual children's scores (comprehension of main passive sentences)

چندزبانگی	میانگین	میانه	انحراف معیار
یک‌زبانه	۳	۳	۰/۵۹
دوزبانه	۳/۰۶	۳	۰/۹۹

در این جدول همان‌طور که مشاهده می‌شود میانگین نمرات کودکان یک‌زبانه، ۳ و کودکان دوزبانه، ۳/۰۶ است که بسیار نزدیک به هم هستند. میانه عددی است که پس از مرتب کردن داده‌ها از کوچک به بزرگ و انتخاب داده‌ای که در مرکز قرار دارد، به دست می‌آید. همان‌طور که مشاهده می‌شود میانه نمرات هر دو گروه با هم برابر است. این نشان می‌دهد که نمرات دو گروه تقریباً مشابه هم هستند. انحراف معیار نشان می‌دهد به‌طور میانگین داده‌ها چه مقدار از مقدار متوسط فاصله دارند. هر چقدر انحراف معیار به صفر نزدیک‌تر باشد نشان می‌دهد که داده‌ها پراکنندگی کمتری دارند. در جدول ۱ انحراف معیار گروه یک‌زبانه‌ها ۵۹ درصد و انحراف معیار گروه دوزبانه‌ها ۹۹ درصد است و این امر نشان می‌دهد نمرات هر دو گروه اختلاف کمی با میانگین دارند.

به‌منظور بررسی اختلاف نمرات درک جملات مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه، با توجه به نرمال نبودن توزیع (اطلاعات آزمون کولوموگروف - اسمیمو) از آزمون مان - ویتنی^{۲۷} استفاده شد و با توجه به میزان Z به دست آمده ($Z = -0.17$)، مشخص شد که میزان Z از لحاظ آماری در سطح $\alpha < 0.05$ معنی‌دار نیست؛ به عبارت دیگر، بین یک‌زبانگی و دوزبانگی و درک جملات مجهول اصلی تفاوت معناداری وجود ندارد. در شکل ۴، میانگین و انحراف معیار، نمرات درک جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه با هم مقایسه شده‌اند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، میانگین نمرات درک مجهول اصلی کل کودکان یک‌زبانه و کودکان دوزبانه تقریباً با هم برابر هستند و تفاوت بسیار کمی میان آن‌ها دیده می‌شود؛ اما انحراف معیار نمرات دوزبانه‌ها بیشتر از یک‌زبانه‌هاست.

شکل ۴: مقایسه میانگین و انحراف معیار نمرات درک جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه

Figure 4: Comparing mean and std deviation in monolingual and bilingual children's scores (comprehension of main passive sentences)

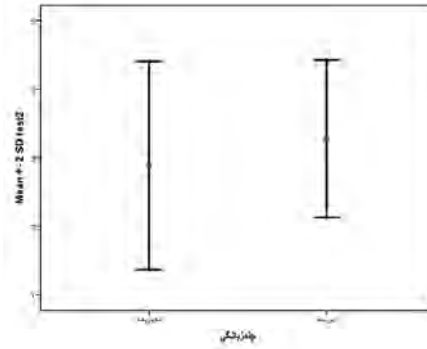
۵-۱-۲. مقایسه درک جمله‌های مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه با کودکان دوزبانه در جدول ۲، میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جمله‌های مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه آمده است.

جدول ۲: مقایسه میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جمله‌های مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه

Table 2: Comparing mean, mode, variance and std deviation in monolingual and bilingual children's scores (comprehension of non-personal passive sentences)

چندزبانگی	میانگین	میانه	انحراف معیار
یک‌زبانه	۲/۸۹	۳	۰/۷۵
دوزبانه	۲/۲۸	۳	۰/۵۷

به‌منظور بررسی اختلاف نمرات درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه، با توجه به نرمال نبودن توزیع (اطلاعات آزمون کولوموگروف - اسمیمو) از آزمون مان - ویتنی استفاده شد و با توجه به میزان Z به‌دست آمده ($Z=-1/6$)، مشخص شد که میزان Z از لحاظ آماری در سطح $\alpha < 0/05$ معنی‌دار نیست؛ به عبارت دیگر، بین یک‌زبانگی و دوزبانگی و درک جملات مجهول غیرشخصی تفاوت معناداری وجود ندارد. در شکل ۵، میانگین و انحراف معیار نمرات درک جمله‌های مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه با هم مقایسه شده‌اند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، میانگین نمرات درک مجهول غیرشخصی کل کودکان یک‌زبانه و کودکان دوزبانه تقریباً با هم برابر است و تفاوت بسیار کمی میان آن‌ها دیده می‌شود؛ همچنین انحراف معیار نمرات یک‌زبانه‌ها بیشتر از دوزبانه‌هاست.

شکل ۵: مقایسه میانگین و انحراف معیار نمرات درک جمله‌های مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه

Figure 5: Comparing mean and std deviation in monolingual and bilingual children's scores (comprehension of non-personal passive sentences)

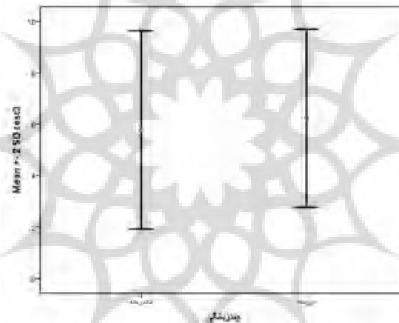
۵ - ۱ - ۳. مقایسه تولید جمله‌های مجهول در کودکان یک‌زبانه با کودکان دوزبانه همان‌طور که در بخش ۴ اشاره شد، در آزمون سوم، تولید جمله‌های مجهول اصلی و غیر-شخصی در کودکان سنجیده شد. به‌علت اینکه بیشتر پاسخ‌ها به‌صورت مجهول اصلی و تعداد بسیار کمی به‌صورت مجهول غیرشخصی بود، در این بخش تنها تولید جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در جدول ۳، میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه آمده است.

جدول ۳: مقایسه میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات تولید جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه

Table 3: Comparing mean, mode, variance and std deviation in monolingual and bilingual children's scores (production of main passive sentences)

چندزبانی	میانگین	میانه	انحراف معیار
یک‌زبانه	۵/۷۸	۶	۱/۹۲
دوزبانه	۶/۲۲	۷	۱/۷۳

به منظور بررسی اختلاف نمرات تولید جملات مجهول اصلی در کودکان تک‌زبانه و دوزبانه، با توجه به نرمال نبودن توزیع (اطلاعات آزمون کولوموگروف - اسمیمو) از آزمون مان - ویتنی استفاده شد و با توجه به میزان Z به دست آمده در آزمون آماری مان - ویتنی ($0/8 = -Z$)، مشخص شد که میزان Z از لحاظ آماری در سطح $0/5 < \alpha$ معنی‌دار نیست و بین یک‌زبانگی و دوزبانگی و میزان تولید جمله‌های مجهول اصلی تفاوت معناداری وجود ندارد. در شکل ۶، میانگین و انحراف معیار نمرات تولید جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه با هم مقایسه شده‌اند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، میانگین نمرات تولید مجهول اصلی کل کودکان یک‌زبانه و کودکان دوزبانه تقریباً با هم برابر است و تفاوت بسیار کمی میان آن‌ها دیده می‌شود. همچنین، انحراف معیار نمرات یک‌زبانه‌ها بیشتر از دوزبانه‌هاست.

شکل ۶: مقایسه میانگین و انحراف معیار نمرات تولید جمله‌های مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه

Figure 6: Comparing mean and std deviation in monolingual and bilingual children's scores (production of main passive sentences)

۵-۲. بررسی متغیر سن

در این بخش، ابتدا درک جملات مجهول اصلی (آزمون اول)؛ آنگاه درک جملات مجهول غیر-شخصی (آزمون دوم) و سپس تولید جملات مجهول (آزمون سوم) را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۵-۲-۱. مقایسه درک جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله
در این بخش درک جملات مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه ۵، ۶ و ۷ ساله بررسی می‌شود.

۵-۲-۱. مقایسه درک جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله یک‌زبانه
در جدول ۴، میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جملات مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه ۵، ۶ و ۷ ساله آمده است.

جدول ۴: مقایسه میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله یک‌زبانه

Table 4: Comparing mean, mode, variance and std deviation in 5- to 7- year- old monolingual children's scores (comprehension of main passive sentences)

انحراف معیار	میانه	میانگین	سن
۰/۴۰۸	۳	۲/۸۳	۵ساله
۰/۸۹	۳	۳	۶ساله
۰/۴۰۸	۳	۳/۹۷	۷ساله

به منظور بررسی اختلاف نمرات درک جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله یک‌زبانه، با توجه به نرمال نبودن توزیع (اطلاعات آزمون کولوموگروف-اسمیتو) از آزمون کروسکال-والیس^{۲۸} استفاده شد و با توجه به میزان خی دو به دست آمده ($\chi^2=0/944$)، مشخص شد که میزان خی دو از لحاظ آماری در سطح $0/05$ معنی دار نیست؛ به عبارت دیگر، میان سن کودکان و درک جملات مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه تفاوت معناداری وجود ندارد.

۵-۲-۱. مقایسه درک جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله دوزبانه
در جدول ۵، میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جملات مجهول اصلی در کودکان دوزبانه ۵، ۶ و ۷ ساله آمده است.

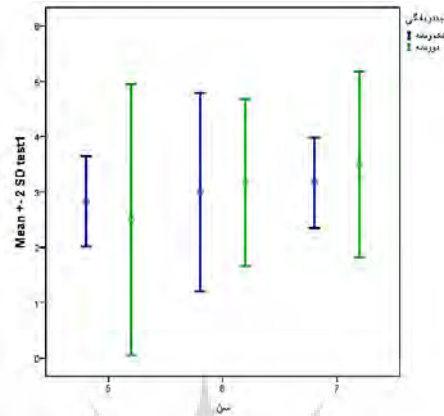
جدول ۵: مقایسه میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله دوزبانه

Table 5: Comparing mean, mode, variance and std deviation in 5- to 7- year- old bilingual children's scores (comprehension of main passive sentences)

انحراف معیار	میانه	میانگین	سن
۱/۲۲	۳	۲/۵	۵ساله
۰/۷۵	۳	۳/۸	۶ساله
۰/۸۳	۴	۳/۵	۷ساله

به منظور بررسی اختلاف نمرات درک جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله دوزبانه، با توجه به نرمال نبودن توزیع (اطلاعات آزمون کولوموگروف - اسمیمو) از آزمون کروسکال - والیس استفاده شد و با توجه به میزان $\chi^2=2/88$ ، مشخص شد که میزان χ^2 دو از لحاظ آماری در سطح $\alpha < 0/05$ معنی دار نیست؛ به عبارت دیگر، میان سن کودکان و درک جملات مجهول اصلی در کودکان دوزبانه تفاوت معناداری وجود ندارد. در شکل ۷، میانگین نمرات کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله تک‌زبانه و دوزبانه با هم مقایسه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، اختلاف بسیار کمی میان میانگین نمرات درک مجهول اصلی کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله تک‌زبانه و دوزبانه وجود دارد. همچنین، بیشترین انحراف معیار، مربوط به کودکان ۵ ساله دوزبانه و کمترین انحراف معیار، مربوط به کودکان ۵ و ۷ ساله تک‌زبانهاست.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۷: مقایسه میانگین نمرات درک جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله تک‌زبانه و دوزبانه

Figure 7: Comparing mean and std deviation in 5- to 7- year- old monolingual and bilingual children's scores (comprehension of main passive sentences)

۵-۲-۲. مقایسه درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله

در این بخش درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه ۵، ۶ و ۷ ساله مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۵-۲-۲-۱. مقایسه درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله یک‌زبانه

در جدول ۶ میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه ۵، ۶ و ۷ ساله آمده است.

جدول ۶: مقایسه میانگین، میانه، واریانس و انحراف معیار نمرات درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله یک‌زبانه

Table 6: Comparing mean, mode, variance and std deviation in 5- to 7- year- old monolingual children's scores (comprehension of non-personal passive sentences)

سن	میانگین	میانه	انحراف معیار
۵ساله	۲/۵	۳	۰/۸۳
۶ساله	۳	۳	۰/۸۹
۷ساله	۳/۱۷	۳	۰/۴۰۸

به منظور بررسی اختلاف نمرات درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله یک‌زبانه، با توجه به نرمال نبودن توزیع (اطلاعات آزمون کولوموگروف - اسمیمو) از آزمون کروسکال - والیس استفاده شد و با توجه به میزان $\chi^2 = 2/12$ ، مشخص شد که میزان $\alpha < 0/05$ معنی‌دار نیست؛ به عبارت دیگر، میان سن کودکان و تولید جملات مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه تفاوت معناداری وجود ندارد.

۵- ۲- ۲- ۲. مقایسه درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله دوزبانه در جدول ۷۹ میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان دوزبانه ۵، ۶ و ۷ ساله آمده است.

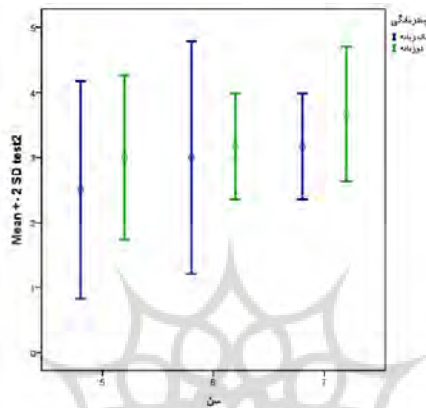
جدول ۷: مقایسه میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله دوزبانه

Table 7 : Comparing mean, mode, variance and std deviation in 5- to 7- year- old bilingual children's scores (comprehension of non-personal passive sentences)

سن	میانگین	میانه	انحراف معیار
۵ساله	۳	۳	۰/۶۳
۶ساله	۳/۱۷	۳	۰/۴۰۸
۷ساله	۳/۶۷	۴	۰/۵۱

به منظور بررسی اختلاف نمرات درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله دوزبانه، با توجه به نرمال نبودن توزیع (اطلاعات آزمون کولوموگروف - اسمیمو) از آزمون کروسکال - والیس استفاده شد و با توجه به میزان $\chi^2 = 4/4$ ، مشخص شد که میزان $\alpha < 0/05$ معنی‌دار نیست؛ به عبارت دیگر، میان سن کودکان و درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان دوزبانه تفاوت معناداری وجود ندارد. در شکل ۸، میانگین نمرات کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله تک‌زبانه و دوزبانه با هم مقایسه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، اختلاف بسیار کمی میان میانگین نمرات درک مجهول غیرشخصی کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله تک‌زبانه و دوزبانه وجود دارد. همچنین بیشترین انحراف

معیار، مربوط به کودکان ۶ ساله تک‌زبانه و کمترین انحراف معیار، مربوط به کودکان ۷ ساله تک‌زبانه و ۶ ساله دوزبانه است.

شکل ۸. مقایسه میانگین نمرات درک جملات مجهول غیرشخصی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه ۵، ۶ و ۷ ساله

Figure 8: Comparing mean and std deviation in 5- to 7- year- old monolingual and bilingual children's scores (comprehension of non-personal passive sentences)

۵-۲-۳. مقایسه تولید جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله

همان‌طور که در بخش ۴-۳ اشاره شد، به‌علت اینکه بیشتر پاسخ‌ها در آزمون سوم به‌صورت مجهول اصلی و تعداد بسیار کمی به‌صورت مجهول غیرشخصی بود، در این بخش تنها تولید جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۵-۲-۳-۱. مقایسه تولید جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله یک‌زبانه

در جدول ۸، میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار، نمرات تولید جملات مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه ۵، ۶ و ۷ ساله آمده است.

جدول ۸: مقایسه میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات تولید جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله یکرزبان

Table 8: Comparing mean, mode, variance and std deviation in 5- to 7 year- old monolingual children's scores (production of non-personal passive sentences)

سن	میانگین	میانه	انحراف معیار
۵ساله	۵	۶	۲/۶۸
۶ساله	۵/۵	۵	۱/۳۷
۷ساله	۶/۸۳	۷	۱/۱۶

به‌منظور بررسی اختلاف نمرات تولید جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله یک-زبان، با توجه به نرمال بودن توزیع (اطلاعات آزمون کولوموگروف - اسمیو) از آزمون آنوا^{۲۹} استفاده شد و با توجه به میزان f به‌دست آمده در آزمون آماری تحلیل واریانس یک-طرفه $f(۲,۱۵) = ۱/۵۴$ ، مشخص شد که میزان f از لحاظ آماری در سطح $\alpha < ۰/۰۵$ معنی‌دار نیست؛ به عبارت دیگر، میان سن کودکان و تولید جملات مجهول اصلی در کودکان یکرزبان تفاوت معناداری وجود ندارد.

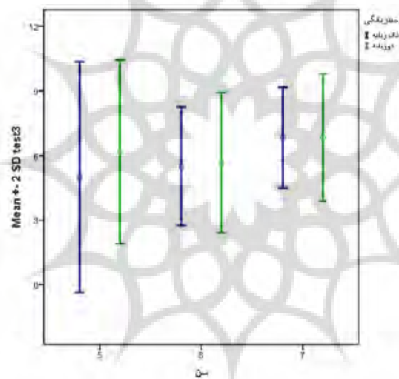
۵-۲-۳. مقایسه تولید جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله دوزبان
در جدول ۱۰، میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات تولید جملات مجهول اصلی در کودکان دوزبان ۵، ۶ و ۷ ساله آمده است.

جدول ۹: مقایسه میانگین، میانه، واریانس، انحراف معیار نمرات تولید جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله دوزبان

Table 9. Comparing mean, mode, variance and std deviation in 5- to 7- year- old bilingual children scores (production of main passive sentences)

سن	میانگین	میانه	واریانس	انحراف معیار
۵ساله	۶/۱۷	۷	۴/۵۶	۲/۱۲
۶ساله	۵/۶۷	۵/۵	۲/۶۶	۱/۶۲
۷ساله	۶/۸۳	۷	۲/۱۶	۱/۴۷

به منظور بررسی اختلاف نمرات تولید جملات مجهول اصلی در کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله دوزبانه، با توجه به نرمال بودن توزیع (اطلاعات آزمون کولوموگروف - اسمیمو) از آزمون آنوا استفاده شد و با توجه به میزان f به دست آمده در آزمون آماری تحلیل واریانس یک طرفه $f(۱۵ و ۲) = ۰/۶۵$ ، مشخص شد که میزان f از لحاظ آماری در سطح $\alpha < ۰/۰۵$ معنی دار نیست؛ به عبارت دیگر، میان سن کودکان و تولید جملات مجهول اصلی در کودکان دوزبانه تفاوت معناداری وجود ندارد. در شکل ۹، میانگین نمرات کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله تک‌زبانه و دوزبانه با هم مقایسه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، اختلاف بسیار کمی میان میانگین نمرات تولید مجهول اصلی کودکان ۵، ۶ و ۷ ساله تک‌زبانه و دوزبانه وجود دارد. همچنین بیشترین انحراف، مربوط به کودکان ۵ ساله تک‌زبانه و کمترین انحراف معیار، مربوط به کودکان ۷ ساله تک‌زبانه است.

شکل ۹: مقایسه میانگین نمرات تولید جملات مجهول اصلی در کودکان یک‌زبانه و دوزبانه ۵، ۶ و ۷ ساله
Figure 9: Comparing mean, std deviation in 5- to 7- year- old monolingual and bilingual children's scores (production of main passive sentences)

۶. نتیجه

در این پژوهش، به بررسی و مقایسه توانایی میزان درک و تولید جمله‌های مجهول در کودکان دوزبانه آذری - فارسی‌زبان و کودکان یک‌زبانه فارسی‌زبان پرداخته شد. هدف این پژوهش دستیابی به چگونگی درک و تولید جمله‌های مجهول در کودکان دختر و پسر ۵ تا ۷ ساله دو-زبانه آذری - فارسی‌زبان و کودکان یک‌زبانه فارسی‌زبان بود. دستاوردها و یافته‌های این

پژوهش را می‌توان به صورت زیر خلاصه کرد:

۱. کودکان دوزبانه همانند کودکان یک‌زبانۀ فارسی‌زبان به راحتی قادر به درک و تولید ساخت مجهول زبان فارسی هستند و این در حالی است که این کودکان تا رسیدن به سن مدرسه، از زبان دیگری غیر از زبان فارسی استفاده می‌کنند و ساخت مجهول ساختی است که در گفت‌وگوهای روزانه بسیار کم از آن استفاده می‌شود و این ساخت بیشتر در زبان نوشتار مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین ساخت مجهول زبان فارسی با ساخت مجهول در زبان ترکی کاملاً متفاوت است. بنابراین، به نظر می‌رسد ساخت متفاوت مجهول در دو زبان تأثیری بر درک و تولید این ساخت در کودکان دوزبانۀ مورد بررسی نداشته است.

۲. کودکان پس از شنیدن جمله مجهول (آزمون ۴) در مقایسه با زمانی که از آن‌ها پرسشی در مورد کنش‌پذیر پرسیده می‌شود، جمله‌های مجهول بیشتری تولید می‌کنند. در واقع، زمانی که به کودک الگویی ارائه می‌دهیم، به راحتی این الگو را به موارد دیگر تعمیم می‌دهد. بنابراین، بهتر است گفتار کودکان در خانه، مهد کودک و ... به طور طبیعی در طول روز و طی سال‌ها ضبط شود تا تولید طبیعی آن‌ها سنجیده شود.

۴. هر دو گروه کودکان یک‌زبانۀ و دوزبانۀ در سن ۵ سالگی قادر به درک و تولید انواع مجهول هستند و تفاوت چندانی میان آن‌ها و ۶ ساله‌ها و همچنین ۷ ساله‌ها وجود ندارد.

۷. پی‌نوشت‌ها

1. Hutson
2. Powers
3. Pinker
4. Crain
5. Demuth
6. Sosetho
7. Hirsch
8. exler
9. Dabrowska
10. Street
11. Leonard
12. Thatcher
13. Dittmar
14. Messenger
15. Foley

16. Van vallin
17. Lapolla
18. Fillmore
19. generalized semantic roles
20. actor
21. undergoer
۲۲. جهت آشنایی با ساخت مجهول در زبان ترکی به احمدی گیوی (۱۳۸۳: ۱۳۷) رجوع شود.
23. Hamerz
24. Blanc
25. Manetti
۲۶. لازم به توضیح است که از آنجا که هدف از برگزاری آزمون چهارم، بررسی تأثیر نوع جمله-یتولیدشده توسط آزمون‌گیرنده بر نوع جمله‌ی تولیدشده توسط کودک بوده است، و از آنجا که تقریباً همه کودکان، فارغ از سن، جنسیت، و دوزبانگی، از جمله‌ی تولیدشده توسط آزمون‌گیرنده تأثیر پذیرفتند، بنابراین نتیجه حاصل از آزمون چهارم به شیوه‌های متفاوت، بدون ارائه‌ی بررسی‌های آماری داده‌ها، در بخش ۵.۵ مطرح شده است.
27. Mann-Whitney
28. Kruskal-Wallis
29. Anova

۸. منابع

- آفاقی، یاسر و همکاران (۱۳۹۲). «استانداردسازی درک جمله‌های مجهول در کودکان با شنوایی طبیعی ۳ تا ۸ سال و مقایسه آن با کودکان کم‌شنوای شدید ۸ ساله در مناطق مرکز تهران». *توازن بخشی نوین*. ش ۴، صص ۶۱-۷۱.
- احمدی گیوی، حسن (۱۳۸۳). *دستور تطبیقی زبان ترکی و فارسی*. تهران: قطره.
- باطنی، محمدرضا (۱۳۴۸). *توصیف ساختمان دستوری زبان فارسی*. چ ۵. تهران: امیرکبیر.
- پاکروان، حسین (۱۳۸۱). «نگرشی به نمود مجهول در زبان فارسی». *مجله علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه شیراز*. ش ۳۵، صص ۳۵-۵۲.
- جباری، محمدجعفر (۱۳۸۲). «تفاوت مجهول در زبان‌های فارسی و انگلیسی». *زبان‌شناسی*. ش ۳۵، صص ۷۸-۹۴.
- رحیمی، سمانه (۱۳۹۰). *پیدایش ساختار مجهول در گفتار کودکان فارسی‌زبان*. پایان‌نامه

- کارشناسی ارشد. رشته زبان‌شناسی. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- رضایی، والی (۱۳۸۹). «نگاهی تازه به ساخت مجهول در فارسی». *پژوهش‌های زبان-شناسی*. س ۲. ش ۲. صص ۲۰-۳۴.
 - قائمی، حمیده و همکاران (۱۳۹۲). «بررسی مقایسه‌ای مهارت‌های درک و کاربرد فعل مجهول در کودکان کم‌شنوای کاشت حلزون با کودکان طبیعی». *علوم پیراپزشکی و توان-بخشی مشهد*. ش ۲. صص ۱۳-۱۸.
 - فیاضی، علی و همکاران (۱۳۹۳). «بررسی تأثیر دوزبانگی و جنسیت بر هوش زبانی و هوش ریاضی - منطقی با مقایسه دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه». *جستارهای زبانی*. د ۸. ش ۲ (پیاپی ۳۷). صص ۲۲۵-۲۴۸.
 - نائل خانلری، پرویز (۱۳۷۷). *دستور زبان فارسی*. تهران: توس.
 - نوبهار، مهرانگیز (۱۳۷۲). *دستور کاربردی زبان فارسی*. تهران: رهنما.
 - نوربخش، ماندانا (۱۳۸۱). *فراگیری زبان اول (کودک فارسی‌زبان) بین سنین ۳۶ تا ۵۰ ماهگی در دو حوزه ساخت‌واژه و نحو*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته زبان‌شناسی. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
 - وحیدیان کامیار، تقی (۱۳۷۱). «آیا در زبان فارسی فعل مجهول هست؟». فصلنامه تخصصی ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد. ش ۷ و ۸. صص ۳۹-۴۶.

References:

- Afaghi, Y.; A. Mehri; Z. Soleymani; S. Jalaei & H. Zolani Azizi (2013). "Standardization of the comprehension of passive sentences in 3- to 8-year-old children with normal hearing compared with 8-year-old children with severe hearing loss in central Tehran". *Journal of Modern Rehabilitation*. 7(4). Pp 1-7. [In Persian].
- Ahmadi Givi, H. (2004). *Comparative grammar of Turkish and Persian language*. Tehran. Ghatre. [In Persian].
- Bateni, M. (1969). *A Description of Persian Language Structure*. Tehran. Amirkabir. [In Persian]

- Crain, S.; Th. Rosalind & M. Keiko (1987). "Capturing the Evasive Passive". Paper Presented at the Boston University Conference on Language Development. Reprinted in *Language Acquisition* 2009, 16. Pp. 123-133.
- Dabrowska, E. & J. Street (2005). "Individual differences in language attainment comprehension of passive sentences by native and non-native English speakers". *Language Sciences*. 28. Pp. 604-615.
- Demuth, K, F. Moloi & M. Machobane (2010). "3-Year-Olds' Comprehension, Production and Generalization of Sesotho Passives". *Cognition*. 115. Pp. 238-251.
- Fayyazi, A. R. Sahra-gard; B. Roshan & B. Zandi (2014). "Effect of bilingualism and gender on linguistic and logical-mathematical intelligence through comparison of bilingual and monolingual students. *Language Related Research*. 8 (37). Pp. 225-248. [In Persian].
- Fillmore, C. (1968). "The Case for Case". *Universals in Linguistics Theory*. Emmon Bach and Robert Harms. (eds.). New York: Holt, Reinhart and Winston. Pp. 1-88.
- Foley, W & R. Van Valin (1984). *Functional Syntax and Universal Grammar*. Cambridge; Cambridge University press.
- Ghaemi, H. ; A. Vafaeian; A. Chahkandi; D. Sobhani Rad; M. Riassi & H. Tayrani (2013). "The comparative study of the comprehension and expression of passive verbs in children with hearing loss with Cochlear implant and normal children". *Journal of Paramedical Sciences & Rehabilitation*. 2. Pp. 13-18. [In Persian]
- Hirsch, Ch. & K. Wexler (2004). "Children's Passives and their Resulting Interpretation". *Massachusetts Institute of Technology*.
- Hutson, B. & J. Powers (1974). "Reversing Irreversible Sentences: Semantic And Syntactic Factors". *Department of Educational Psychology and Statistics*. State University of New York. Albany
- Jabari, M. (2003). "Differences of passive structures in Persian and English languages". *Journal of Linguistics*. 35. Pp 78-94. [In Persian]
- Keenan, E. (1985). "Passive in the World Languages". *Shopen*. (ed.). Vol 1. Pp. 243-

248.

- Messenger, K.; J. Mclean & A. Sorace (2012) . “Is young children’s passive syntax semantically constrained? evidence from syntactic priming”. *Journal of Memory and Language*. Pp. 568-587.
- Natel khanlari, P. (1998). *The Grammar of Persian Language*. Tehran. Toos. [In Persian]
- Nobahar, M. (1993). *The Practical Grammar of Persian language*. Tehran. Rahnama. [In Persian]
- Nourbakhsh, M. (2000). *Acquisition of First Language (Persian speaking child) Between 36 and 50 Months of Age in the two Fields of Morphology and Syntax*. M.A. thesis in linguistics. Azad University, Tehran Central Branch. [In Persian]
- Owens, J. R. (2001). *Language Development*. 5th ed. Boston. Allyn & Bacon.
- Pinker, S. D. Lebeoux & L. Frost, (1987). “Productivity and constraints in the acquisition of the passive”. *Cognition*. 26. Pp. 195-267.
- Thacher, K.; H. Branigan; J. Mclean & A. Sorace, (2007), “Children’s early acquisition of passive: evidence from syntactic priming”. Child Language Seminar. University of Reading.
- Pakravan, H. (2002). “A study of passive voice in Persian language”. *Journal of Human and Social Sciences of Shiraz University*. 35. Pp. 35-52. [In Persian]
- Rahimi, s (2011). *Emergence of the passive structure in Persian speaking children*. M.A. thesis in linguistics. Ferdowsi University of mashhad. [In Persian]
- Rezaei, V. (2010). “Passive constructions in Persian: A new perspective”. *Journal of Linguistic Researches*. 1. Pp 20-34. [In Persian]
- Vahidian kamyar, T. (1992). “Are there passive verbs in persian language”. *Persian Literature Quarterly of Islamic Azad University of Mashhad*. 7,8. Pp 39-46. [In Persian].
- Van Vallin, R. (1993). *Advances in Role and Reference Grammar*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

- _____ (1996). "Role and Reference Grammar". *The Concise Encyclopedia of Syntactic Theory*. K. Brown and J. Miller (eds.). Oxford: Pergamon. Pp. 94-281
- _____ (2005). *Exploring the Syntax-Semantics Interface*. Cambridge; Cambridge University Press.
- _____ & W. Foley (1980). "Role and Reference Grammar". *Current Approaches to Syntax*. E. Moravcsik & J.R. Wirth. (eds.). New York: Academic Press. Pp. 329-352
- _____ & R. Lapolla (1997). *Syntax: Structure, Meaning and Function*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wilson, H. (2011) *Child Acquisition Of Passive Sentences: Building Upon Animacy Assumption From UG*. M.A. Thesis. University of North Carolina at Chapel Hill.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی